

UPPSALA UNIVERSITET

Teaterpjäsen fotboll

En studie om identitetsskapande och maskulinitet inom Hammarby fotbolls Supporterkultur

August Thorell

C-opsats, Kulturanthropologi

Handledare: Emy Lindberg

Institutionen för Kulturanthropologi och Etnologi

Abstract:

To be a football supporter can today mean very different things depending on who you ask. It can mean anything from being a dedicated follower of a football team or maybe a troublemaker who enjoys fighting. It can achieve great things and cause tremendous problems. This thesis will try to clear up what it means to be a supporter and how one becomes one. What being on an arena or on a supporter bus does to the individual in terms of acting and how the individual goes into a role of being a supporter. I also bring up how media affect the supporter culture and how it, through its way of reporting about matches, creates an exclusion of women in supporter culture. I have conducted an observation where I followed along on a supporter bus on its way to an away game. With this I have also done 5 interviews with supporters from the same team as the observation. With this empirical data that I have collected, I have used Erving Goffman's theory on frontstage and backstage in terms of getting an understanding on how the individual goes into a role. The result shows how the scenery around the football game has an impact on how the individuals transform into the role of the supporter. How media affects this role and how it, through its way of reporting about football matches and supporters, creates an exclusion of women.

Key words: supporter, supporterkultur, flow, frontstage & backstage, roller, media, maskulinitet

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Tidigare forskning	3
1.2 Syfte & frågeställning	4
1.3 Teori & Metod	4
1.4 Avgränsning & reflexivitet	5
1.5 Disposition	6
2.0 Teaterföreställningen ”fotboll”	8
3.0 Färden mot supporterskap	11
3.1 Bussens tre sektioner	12
4.0 Supportern och gruppen	15
5.0 Fotboll och maskulinitet	17
6.0 Medias syn på supporterkultur	20
7.0 Sammanfattning	23
Källförteckning	24
Tryckta källor	24
Internetkällor	24
Observation	25
Intervjuer	25
Bilagor	27
Intervjufrågor	27

1. Inledning

Det är söndag och matchdag. Bussen går från Gullmarsplan klockan 9 på morgonen. Matchen startar klockan 16. Jag anländer till busstationen där jag möts av trötta ansikten men en tämligen livlig stämning. Bland allt folk lyckas jag lokalisera mina vänner som står med två väskor fulla av drycker och snacks inför den 5 timmar långa resan till Sundsvall. På avstånd skulle detta kunna uppfattas som vilken buss som helst, en buss som ska köra en grupp människor för att åka skidor eller möjligtvis se en teaterföreställning. Det är det dock inte. Vid närmare anblick syns den tydliga kopplingen till fotbollslaget Hammarby genom de grönvita kläderna, halsdukar och mössor. Detta är en supporterbuss som ska köra hängivna supportrar till en fotbollsmatch där de kan stötta och heja fram sitt lag. Dessa supportrar är aktörer inom det skådespel som heter fotboll. Det sägs att fotboll är ingenting utan dess fans, men hur skapas dessa supportrar? Vad är det som sker när en individ går över från att vara vem som helst till att bli en dedikerad och passionerad supporter som skriker och hejar fram sitt lag? Vad görs under den resa de gör för att gå in i rollen som supportrar och hur påverkas denna roll av den normativa maskuliniteten? Detta är någonting som jag i denna uppsats kommer försöka förstå genom att låta läsarna följa med på en analys av den resa som supportrarna gör och vad som påverkar dem i deras beteende.

1.1 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen som jag tagit del av är bland annat antologin *Football Cultures and Identities* (1999) som är sammanställd av Gary Armstrong och Richard Giulianotti. I boken belyser de olika författarna olika teman som rör sporten fotboll. David Russells del har framförallt varit givande, då han tar upp könsfördelning inom sporten och belyser de aspekter som har format dagens fotbollskultur och supporterkultur. Att använda sig av denna källa tillsammans med artikeln *Sport and the maintenance of hegemonic masculinity* (1983) skriven av Lois Bryson, bildas en bra bild av vad som har format supporterkulturen och hur det påverkar män och kvinnor i form av inkludering och exkludering. Harri Heinonens artikel *Fotboll, fans & flow* (2000) talar mycket om den sinnesstämning som en fotbollsmatch kan försätta åskådaren i. Heinonen använder sig av begreppet flow vilket innebär det egna jaget försvinner och bekymmer som en har kan glömmas bort under tiden man är i detta stadium. Detta tillför en intressant aspekt till förklaringen av vad en supporter är och hans beteende. Heinonen skriver också om hur detta skapar en gemenskap och att en blir en del av ett kollektivt jag (Heinonen 2000:155f)

1.2 Syfte & frågeställning

Att vara fotbollssupporter idag kan ha väldigt olika betydelser beroende på vem du frågar. Fotboll kan åstadkomma känslor och passion som en inte trodde fanns, det kan ena människor från helt skilda bakgrunder och till och med stoppa inbördeskrig, vilket en kvalificering till VM gjorde för Elfenbenskusten 2006 (Copa 90 2017, Hayes 2007) Dock är bilden av sporten och dess supportrar delad och det finns ett etablerat missnöje med begreppet supporter även växt sig allt större under senare år (SVT 2016). Flera gånger per säsong inträffar skandaler där supportrar börjar slåss med varandra, eller skriker glåpord till andra lag eller spelare. Det har etablerats en rädsla för att gå på fotboll där exempelvis den gamle proffsspelaren Glenn Hysén målar upp ett möte mellan IFK Göteborg och AIK som en krigszon när de möttes i sista omgången säsongen 2009 (Brenning 2009).

Även om sporten kan ena människor så finns det ändå ett uteslutande där kvinnor är grovt underrepresenterade inom sporten och inom supporterkulturen. Detta leder till frågor om hur skandaler som dessa skall undvikas och hur fans och supportrar skall kunna kontrolleras. En kan också fråga sig hur en sport såsom fotboll kan inkludera och involvera så många människor men samtidigt vara starkt överrepresenterad av män. Dessa frågor är väldigt svåra att svara på då de först och främst kräver ett svar på vad är en fotbollssupporter egentligen? Syftet med uppsatsen är att ta reda på vad som definierar en fotbollssupporter. Jag vill också ta reda på hur det går till när det blir accepterat att skrika svordomar till andra människor enbart för att det är under en fotbollsmatch. Jag vill även undersöka hur media påverkar bilden av supportrar och hur det kan påverka hur supportrar beter sig under fotbollsmatcher. För att kunna handskas med problem som sker idag under och även utanför fotbollsmatcher behövs en definition av vad en supporter faktiskt är och hur denna supporter skapas. Frågeställningen är uppdelad i två delar med en huvudfråga och tre stycken underfrågor. Huvudfrågan lyder *hur träder en individ in i rollen som fotbollssupporter?* Den andra delen av frågeställningen består av tre underfrågor som med sitt svar ska bygga upp ett stöd till svaret på huvudfrågan. Dessa underfrågor lyder därmed *Vilket aktörskap förväntas av individen inom rollen och hur påverkas individen utav gruppen? Hur påverkar medias porträttering av supporterkulturen supportrarnas aktörskap? Hur påverkar maskulinitetsnormen individens aktörskap och agerande?*

1.3 Teori & Metod

Den huvudteori som jag kommer att använda för min uppsats är Goffmans teori från boken *Jaget och maskerna* (2014) om individens roller där han använder sig av begreppen frontstage

och backstage för att framföra skillnaden i en individs beteenden beroende på vem som är åskådare (Goffman 2014). Med denna teori vill jag visa hur fotbollssupportrarna går in i rollen som supporter och jag vill se vilka platser som är frontstage respektive backstage för supportern (Goffman 2014:101f). Eftersom jag är intresserad av identitetsskapandet i supportergrupper inom fotbollsvärlden för Goffmans teori fram ett intressant perspektiv för att se hur identiteten skapas och vilka attribut som spelar in i detta skapande av rollen som fotbollssupporter. Jag studerar även supportergruppen från ett maskulinitetsperspektiv där jag studerar huruvida maskulinitetsnormen påverkar rollen som supporter och hur detta även påverkar kvinnor som får anpassa sig efter den rådande maskulinitetsnorm som existerar inom fotbolls- och supporterkulturen. Att binda samman hur rollen som supporter skapas och studera vem som får ta plats inom rollen. Den teoretiska utgångspunkt som Harri Heinonen har i sin artikel *Fotboll, fans & flow* (2000) studerar hur det egna jaget påverkas under fotbollsmatcher där han använder sig av just begreppet flow. Detta flow kan liknas med en slags eufori där det egna jaget försvinner och en tar del av ”i ett upphetsat tillstånd av stark intensitet” (Heinonen 2000:155). Med dessa teoretiska utgångspunkter ska jag försöka få en bild av hur en supporter skapas och hur hen agerar. Jag har själv genomfört en observation på en supporterbuss på väg till och från en av Hammarbys bortamatcher vilken jag även kompletterat med fem stycken intervjuer som jag i uppsatsen analyserar med hjälp av Goffmann och Connells teorier. De personer som jag intervjuat är supportrar för Hammarbys herrfotbollslag. Intervjuerna var semi-strukturerade och varade mellan 30–60 minuter. Eftersom jag genomförde min observation före jag träffade mina informanter kunde jag bygga upp en bas för intervjun som grundade sig i det material som jag samlat in under observationen. Detta resulterade i att jag utforma mina frågor i relation till det material som jag samlat in och kunde ställa frågor som var relevanta för min egen observation.

1.4 Avgränsning & reflexivitet

Uppsatsen avgränsas till att undersöka skapandet av en identitet som fotbollssupporter och huruvida personen agerar inom denna roll. På grund av C-uppsatsens begränsade omfång har jag valt att studera supportrarna den svenska fotbollsklubben Hammarby IF. Att studera Hammarby IF är även intressant då lagets supportrar ofta hyllas för sin otroliga hängivenhet och uppslutning för laget där motgångarna är vanligare än framgångarna. Detta kan framförallt visas när de 2015 slog publikrekordet från 1959 där Hammarby hade ett publiksnitt på 25 507 (Palmgren 2015). Då jag har en egen inblick som fotbollssupporter i hur den svenska fotbollskulturen ser ut, har jag en förkunskap kring rollen som supporter. Mitt empiriska material avgränsas till en observation på en bortamatch för Stockholmslaget Hammarby. Detta

kompletterar jag med fem stycken intervjuer som jag genomfört med Hammarbysupportrar. Personerna som jag intervjuat är relativt lika då de alla är män i 20–30 årsåldern där även alla har säsongskort till Hammarbys matcher. De har alla följt Hammarbys fotbollslag i många år och definierar sig själva som supportrar. Två av dessa var med på bortaresan till Sundsvall, medan de andra tre tvingades avstå på grund utav brist på tid.

De informanter som jag intervjuat känner jag inte sedan innan utan har fått kontakt med dem via andra personer som är insatta eller känner individer som är insatta i Hammarbys supporterkultur. Då jag själv har en förförståelse för hur supporterkulturen ser ut och då framförallt hur Hammarbys supporterkultur är utformad har jag därmed sökt efter vissa företeelser under min observation och även ställt vissa ledande frågor under mina intervjuer som därmed kan ha påverkat resultatet. Detta har för mig varit till en fördel då jag med den begränsade tid som funnits för uppsatsen, snabbare lyckats få fram bra material. Under min observation har jag därmed sett andra saker som andra kanske inte skulle sett, men samtidigt finns möjligheten att jag är för nära mitt studieområde och inte får med helhetsbilden som en utomstående forskare möjligtvis får. Då alla mina fem informanter är män kan mitt insamlade material ses som väldigt vinklat från ett manligt perspektiv och insikten i hur det är att som kvinna ställa inställa sig i den mansnorm som finns inom supporterkulturen tas inte riktigt upp. Dock så har jag varit intresserad av att komma åt maskuliniteten och maskulinitetsnormen och gjorde valet att mitt urval av informanter enbart innefattade män.

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppbyggd runt den resa som jag genomför under min observation där ni får följa inträdandet i rollen som supporter, framträdandet av supportrarna och till sist utträdet ur supporterrollen. Däremellan kommer jag att dyka ner i fyra ståndpunkter som påverkar och influerar skapandet av supportern och hens agerande. Det första kapitlet kopplar samman Erving Goffmans teorier kring frontstage och backstage och applicerar det på supportern och betraktandet av läktaren som scen. Sedan följer kapitlet där större delen av mitt insamlade material från den deltagande observationen upp och beskriver bussens dynamik och alkoholens påverkan på supportern. Kapitel 3 följer upp med den gemenskap som supporterskapet kan manifesteras och hur gruppen påverkar individens beteende. Därefter kopplar jag samman supporterrollen med maskulinitet och hur den rådande maskulinitetsnormen skapar ett exkluderande av kvinnor från supporterrollen. Detta följer jag upp med medias påverkan på supporterkulturen och hur supportrar porträtteras i media. Här tar jag upp den problematik som

medföljer den nyhetsrapportering som följer fotbollsvärlden och supporterkulturen. Att det finns en slags skrämselfpropaganda gentemot supportrar och hur farligt det kan vara att gå på fotbollsmatcher. Till sist kommer en avslutning där jag sammanfattar och diskuterar de argument som förts fram i uppsatsen.

2.0 Teaterföreställningen ”fotboll”

Om fotboll är en teater, så är arenan dess scen. Här kommer under en fotbollsmatch tusentals aktörer bedriva en känslöfylld improvisationsteater. Visst är sångerna och ramsorna intränade från innan, men ingen vet vad som kommer att hända under matchen. Spelarna kan göra vad som helst vilket fansen måste anpassa sig till i sitt eget aktörskap. Som supportrar vid fotbollsmatcher genomför supportern sällan en passiv observation utan är delaktig i allra största grad och det kan till och med ses som om att det inte finns någon skillnad mellan spelare och supportrar i deltagande i matchen (Heinonen 2000:154).

”Sekunden när bollen är på väg mot mål och det raslar, det är så magiskt, vissa som inte går på matcher kommer aldrig att förstå det, det blir tyst och sen ’bom’, och så tappar man all kontroll” (Intervju 4).

Att följa ett fotbollslag och få se dem vinna kan vara bland en av de bästa känslorna en kan känna i livet, samtidigt som det kan vara bland det värsta när laget förlorar. För supportrar är följandet av laget inte någon passiv observation utan de är i allra största grad involverade i händelserna under och utanför matcherna. De är med och påverkar och låter rollen som supportrar sluka upp dem helt. Goffman skriver i *Jaget och maskerna* (2014) hur den agerande kan bli fullständigt duperad av sitt eget uppträdande och vara uppriktigt övertygad om att det intryck av äkthet som han söker förmedla är tvättäkta vara. (Goffman 2014:25). Som nämnt tidigare använder sig Goffman av de två begreppen frontstage och backstage. Dessa utgör skillnaden på den metaforiska scen som Goffman målat upp, där frontstage är scenen där aktörerna genomför sitt skådespeleri. Backstage blir därmed där personen går ur karaktären utan att publiken ser detta (Goffman, 2014:101f). I applicerandet av denna teori på supportrar och supporter-kulturen ser en hur kläder har en stor påverkan på karaktären som supportrar. Som jag beskrev i inledningen så kan den grupp som möts vid Gullmarsplan en tidig söndagsmorgon betraktas som vilken grupp som helst om det inte vore för deras klädsel som associerar dem med fotbollslaget Hammarby. En fotbollssupporters kläder, lika som en skådespelares scenkostym, visar den roll som personen tagit sig an. Denna ”scenkostym” beskriver dock många av informanterna att de plockar med sig i vardagen. Jens berättar hur ”hela ’casual’ kulturen, eller fotbollskulturen har format mitt klädessätt allmänt i vardagen” (Intervju 3) medan Johan tar det ett steg längre och berättar att han alltid har på sig något grönvitt även om det inte är match (Intervju 1).

I frågan om hur Hammarby framträder i vardagen så gav alla fem informanter svaret att Hammarby påverkar deras vardag och att Hammarby prioriteras i första hand gentemot andra aktiviteter. De beskriver hur de inte tycker att de träder ur rollen som supportrar utanför match (Intervju 1,2,3,4,5). Johan talar mycket om att just ta med sig känslorna från matchen i vardagen och att en supporter inte kan släppa känslorna från matchen efter att matchen tagit slut. Att han plockar med sig känslorna från arenan och fortsätter låta dem påverka en efter att matchen är slut. Han berättar hur efter vissa matcher kan den bittra känslan av förlust följa med honom i en vecka efteråt (intervju 1). Trots detta beskriver informanterna under intervjuerna att det även finns ett backstage för supporterrollen. I frågan om supportrar beteende under matcher uttrycker samtliga informanter att supportrar agerar och beter sig ofta annorlunda under fotbollsmatcher eller bortaresor. Informanten Anders berättar exempelvis hur:

Det skriks ju en hel del ord på läktaren som egentligen inte ska vara okej där heller, men det är okej att skrika ut lite ord, att ventilera ut lite känslor och då kommer en del grodor från läktaren som absolut inte varit okej att skrika ut på Ica eller på en bio. (Intervju 5).

Arenan blir en frizon där ett uttryckande av känslor som annars inte accepteras tillåts ta plats. Normen har förändrats och utgår ifrån ett ideal av känslösamt deltagande för de personer som tittar på fotbollsmatchen. Det finns vissa platser där denna roll som supporter uppmanas och framhävs, exempelvis fotbollsbarer och arenan. Att däremot titta på en match i ett bibliotek kan inte frammana supporterrollen då platsen inte accepterar det. Där kan du följa ditt lag, det är till exempel inte accepterat att skrika när det blir mål eller om något viktigt händer i matchen då du med största sannolikhet kommer att bli utslängd. Men på en arena eller en sportbar är det fullt tillåtet att låta alla ens känslor flöda ur en under matchens gång. Liksom vid en stand up show så tummas det på normen om vad en kan säga och skämta om. Där skapas ett rum som under showen tillåter en viss sorts norm som annars inte betraktas som okej, likt en fotbollsmatch.

Liksom inom komikens värld finns det inga riktiga gränser på vad en får eller kan göra under en fotbollsmatch. Argumentet att det går att skämta om allt och att det sker i en miljö där det ses som okej kan liknas med att sjunga att en spelare ska dö, när han ligger skadad. (Bank 2015). Denna roll som supporter beskrivs dock av mina informanter som något de inte riktigt träder ur i det vardagliga livet, utan de låter rollen som supporter följa med och påverka deras beslut utanför fotbollen. Det kan vara allt ifrån hur en klär sig till planerandet av tid i anpassning för fotbollen. Informanten Jens berättar hur "hela 'casual' kulturen, eller fotbollskulturen har

format mitt klädessätt allmänt i vardagen” (Intervju 3) medan Johan tar det ett steg längre och berättar att han alltid har på sig något grönvitt även om det inte är match.

3.0 Färden mot supporterskap

Resan fortsätter mot Sundsvall. Stämningen på bussen har höjts och alkoholkonsumtionen har ökat avsevärt. När vi klivit på och alla gjort sig hemmastadda öppnades de första ölflaskorna och festen började ta fart. Det som tidigare varit frusna och trötta individer var nu fullt festande supportrar som sjöng och skrek ramsor, samtalade om exempelvis vardagslivet eller om fotbollsmatcher och spelare. Med resans gång så märkes vikten av alkohol för de flesta supportrar. Den första ölen var för de flesta slut innan bussen ens lämnat Stockholm. Denna resa var inte enbart en nödvändig för att kunna se sitt fotbollslag spela, utan också det som dagen gick ut på. Socialiserandet med ens vänner och bekanta var en vital del i resan och jag kunde även se hur många av de personer på bussen här kunde få utlopp för sina känslor som i andra sammanhang inte skulle uppfattas som lämpligt agerande. Detta berättar även Anders i hans intervju där han säger hur resan dit blir en fest och att det ofta resulterar i mycket alkohol (Intervju 5). Drickandet blir för de flesta en viktig del när det kommer till att titta på fotboll. Att dricka öl i samband med match var också något som alla informanter kunde relatera till förutom Tobias som är nykterist. Heinonen resonerar att ”Med alkoholens hjälp försvagas jagets kognitiva kontroll och supportrarna förflyttar sig i ruset över till idrottens karnevalistiskt-transgressiva värld” (Heinonen 2000:158). Detta resulterar i det flow som Heinonen använder sig av i att beskriva hur supportrar träder ur det egna jaget och istället blir en del av det kollektiva hela. Detta kommer jag dock att återkomma till med utförligt i kapitel 3.

Detsamma gäller för en supporterbuss där de 'normala' normerna för resande med buss inte längre följs. Detta kan först och främst visas i den alkoholkonsumtion som inträffar under en bortaresa med en supporterbuss. Vanligtvis förtärs inte alkohol på bussar alls då det på i princip alla bussbolag förbjudits alkoholhaltiga drycker på bussar (). Att även säkerhetsbälte är något som är obligatoriskt (även om detta oftast inte följs av resenärerna) så nämndes det aldrig under bussens gång att de skulle användas eller att en skulle sitta ner på en plats och inte stå i bussgången. Under den observation som jag genomfört på bortresan till Sundsvall var detta allt annat än en vanlig bussresa. Det var sånger och ramsor nästintill hela resan igenom och den transformation som genomfördes för de personer som reste med bussen innebar inte bara att en hade på sig frönvitt utan också en förändring i deras beteenden och hur de betraktade varandra. Vad var det då som hände från de trötta ansiktena som stod vid Gullmarsplan, till de fullt festande supportrarna som klev av i Sundsvall? Som jag nämnde tidigare förknippar många supportrar fotboll med alkohol, (referens till Linus) och många supportrar blir även förknippade med alkohol av media och allmänheten (α). Detta märktes av under bussresan då det var ett

stort fokus på alkoholkonsumtionen. Det rum som skapas i påstigningen av bussen förändrar de normer och fungerar som ett slags repeterande för vad som komma skall, fotbollsmatchen. Under matchen kommer den urladdning som många supportrar beskriver, vilket då talar för att resan till arenan är ett förberedande av rollen som supporter, som sedan får tömmas ur under matchens 90 minuter. Denna process som genomförs under resan hjälper individen att komma in i den karaktär som personen sedan kommer att spela under fotbollsmatchen. Detta genomförs då ofta med en stor mängd alkohol och sång. Resan blir en upptrappning för individen för att gå in i rollen som supporter. Individens normsystem förändras genom resan vilket öppnar upp för en viss typ av beteende, medan andra beteenden låses. Dessa normförändringar inträffar även vid hemmamatcher där beteendet från när en möjligtvis lämnar hemmet skiljer sig ifrån när en står på arenan och fotbollsmatchen är igång. Dock så finner jag det intressant att titta på dessa förändringar vid bortaresor då det blir en tydlig skillnad på att gå på bussen vid Gullmarsplan och när personen stiger av den vid arenan. Men beroende på vart en sätter sig på bussen så har personen olika förväntningar på sig. Denna transformation kommer att resultera i att platsen för resan, det vill säga bussen, får nya normer från när individerna kliver på vid Gullmarsplan och när de kliver av i Sundsvall.

Likt som på en fotbollsarena så förväntas de som står i klacken sjunga och skrika mest gentemot de som sitter på familjeläktaren. Där firar en vid mål, men avstår kanske från sjungandet och skrikandet. Om en person sitter på familjeläktaren skriker och svär åt domaren matchen igenom kommer nog flertalet reagera runt omkring, medan det i klacken nästan förväntas av dig. Likaså kan det vara på en supporterbuss. De jag intervjuat täcker upp hela bussen då vissa av dem föredrar att sitta i fram, medan andra föredrar mitten eller bakre delen av bussen. Beroende på vart de sätter sig i bussen så byggs en roll upp om denna person för de andra supportrarna på bussen. I nästa del kommer jag att ta upp om de tre sektionerna som jag observerat ombord på supporterbussen och vem som sätter sig vart beroende på vilken roll som de anammar under resan.

3.1 Bussens tre sektioner

Till skillnad från en fotbollsarena som tar tusentals supportrar, där det finns stora ytor och rörlighet för individen, så är supporterbussen en avgränsad och ganska litet rum i jämförelse. Här är rörligheten liten och en behöver trängas och lägga ner stor möda för att ta sig igenom den trånga korridoren mellan sätena. Det finns en maxkapacitet på mellan 50 till 60 personer för bussen och den kan tyckas delas upp i tre stycken sektioner. Dessa tre sektioner definieras

på det material jag samlat in både från min observation och även de intervjuer jag genomfört där jag ställde frågan hur de skulle dela upp bussen och definiera de olika delarna. Svaren jag fick var näst intill identiska och det rådde ingen tvekan om vem som sitter var. Jag har för enkelhetens skull delat upp bussen i de tre kategorierna i främre sektionen, mellersta sektionen och bakre sektionen av bussen då det blir tydligare vilken del av bussen som jag talar om.

I den främre sektionen av bussen befann sig till största del de mer lugna och vanna supportrarna. Här var flertalet över 40 år och var inte så intresserade av att festa utan ville istället ha en mer lugn resa där konversationen med vännerna var viktigare. Informanterna Tobias och Johan beskrev hur de båda sitter här. Tobias då han föredrar det lugnare och är nykterist, medan Johan beskrev att han sitter i den främre sektionen om han jobbar dagen efter eller måste gå upp tidigt och inte har möjlighet att dricka alkohol. (in med citat från både Johan och Tobias). Då bussvärdar och den andra chauffören (om det är en bortamatch långt bort där de krävs två chaufförer) måste vara nyktra under resan blir detta en naturlig plats där det är lugnare. Tobias beskriver hur han tycker att det är skönare att sitta i den främre sektionen eftersom det går att prata bättre med sina kompisar eftersom musiken inte är för högljudd i den främre sektionen.

Den mellersta sektionen är där jag själv genomförde min observation och uppfattar den som en slags blandning mellan den bakre och främre delen av bussen. Här uppfattade jag att den mer ovane supportern brukar sätta sig som vill få in så mycket som möjligt från resan. De flesta som jag frågade hur gamla de är sade mellan 16–25 år och flera av dem hade inte åkt på bortamatch tidigare eller enbart ett fåtal under sitt liv. Att sätta sig i mitten innebar att en inte missar vad som händer i bussen och kan ta del av det mesta. Jens som berättade att han brukar sätta sig i mitten av bussen beskriver det som att här sätter sig ”de som vill stöka lite, men de orkar inte riktigt, de vill ändå kunna prata lite då och då” (Intervju 3). En vill vara med i festandet i det som sker i den bakre sektionen av bussen, men på ett ”säkert” avstånd.

Den bakre sektionen av bussen blir festens mittpunkt. Det är här högtalaren brukar stå och blir därmed den plats på bussen där personerna festar mest. De flesta av mina informanter beskriver hur de ofta föredrar att sitta i mitten eller möjligtvis i den främre delen av bussen. De beskriver hur det är roligt att festa på vägen till matchen och hålla god takt, men att energin brukar ta slut på vägen hem mot Gullmarsplan, och de flesta brukar försöka få lite sömn vilket blir svårt i den bakre sektionen där det oftast är fullt drag hela resan med hög musik kommande från högtalaren från början till slut. Den enda av mina informanter som sa att han sitter i den bakre sektionen av bussen är Johan. Han varierar dock med att sitta här och i den främre delen beroende på om

han arbetar dagen efter. Annars motiverade han att han sitter i den bakre delen av bussen då de flesta av hans vänner sitter där och att han tycker om stämningen.

4.0 Supportern och gruppen

”Under flow kan känslan av ett eget jag försvinna, tidsuppfattningen bli grumlig och de vardagliga bekymren glömmas bort” (Heinonen 2000:155)

Begreppet flow använder sig Harri Heinonen av i beskrivandet av den eufori som kan framkallas under en fotbollsmatch. En kan försvinna från det egna jaget och bli en del av en gemensam grupp som agerar och känner i enighet. Jaget försvinner in i massan och blir bara en del av aktiviteten. Detta kan resultera i en känsla av enorm gemenskap och ens agerande är inte längre enbart ens egen, utan även 20 000 andras. Heinonen drar även jämförelsen mellan fotbollsmatcher och karnevaler där skillnaden mellan aktörer och åskådare suddas ut och alla som närvarar lever med i spelet, vilket även är fallet vid karneval (Heinonen 2000:154). Det som även definierar karneval är hur normer och hierarkier ”vänds upp och ner” där en inte står över någon annan och beteenden grundar sig mestadels i känsla istället för förnuft, vilket även kan kopplas till den atmosfär eller stämning som en fotbollsarena kan skapa (Heinonen 2000:154f). Under matchens 90 minuter betyder inte ens socioekonomiska bakgrund någonting utan det som spelar roll är kärleken till fotbollaget och spänningen från matchen. Normerna förändras där jaget agerar inom den kollektiva supportergruppen. Känsla har tagit över styret för jaget medan allt annat blir sekundärt. Arenan skapar en isolering som plockar ur supporterarna ur vardagen och in i ett rum där det så kallade ”flow” tillåts cirkulera runt över läktarna. För att få tillgång till flow, krävs det att individen gör en fullhjärtad satsning. Det krävs att individen använder sin psykiska energi i koncentrationen av aktiviteten i fråga. Om en gör detta så får en tillgång till flow och den njutning som det innebär (Heinonen 2000:156).

Även om fotboll med detta synsätt framstår som hierarkilöst och öppet så går det ändå att finna en struktur och en slags hierarki bland supportrar och fans. De flesta större klubbar i Sverige har ultrasgrupper och en eller flera capos som agerar som organisatör för klacksektionerna. Det är även ultrasgrupperna som anordnar tifos för matcherna. Vid frågan om det finns någon hierarki hos Hammarbys supportrar svarade all fem informanter enigt att de ser en hierarki hos Hammarbys supportrar där ultrasgrupperna och capo står högst upp i den hierarkiska trappan. Anders berättar hur

”Ultrasgrupperna nog står högst, de ser sig högst om det nu ska finnas någon typ av hierarkitrappa. De har trumman, de sätter igång ramsor, de har flaggorna, de har tifon och sådär. De ser sig nog som allra högst och sen tror jag att barnfamiljer och sånt placerar sig längst ner då på trappan” (intervju 5).

Det framstår som att hierarkin bygger på vem som är mest delaktig och engagerad för matchen och fotbollslaget. Att ultrasgrupperna lägger ner mycket tid och möda inför varje match, medan en barnfamilj då anses inte lägga ner samma engagemang vilket placerar dem lägre i hierarkin. Dock är det viktigt att bejaka hur barnfamiljen tar del av det kollektiva jaget även dem med. Även om de inte står i klacken och sjunger under matchens 90 minuter så ingår de ändå i den gemenskap som "flowet" skapar.

Då känslan av det kollektiva jaget kan upplevas som fantastiskt och skapa samhörighet och gemenskap kan den dock även producera problem. Att det egna jaget nu är en del av ett kollektivt jag är ens handlingar inte ens egen, utan en del av hela kollektivets. Anonymiteten ökar, då en inte står till svars själv, utan kan gömma sitt agerande i det kollektiva jaget. Ramsor som de flesta inte skulle sjunga själva, sjungs nu ändå av supportrarna där majoriteten trycker på att en ska delta och en slipper stå till svars för vad som sjungs om en medverkar. Dock har det blivit bättre på denna front där vissa av dessa ramsor inte längre sjungs, och när de väl gör det så får de inte mycket gehör. Bland mina informanter berättar de hur ramsor som dessa sjungs allt mindre och mindre, och om de startas upp så väljer de inte att medverka. Tobias berättar att "jag brukar inte sjunga med i dem, jag tycker att det finns bättre ramsor, så jag brukar inte sjunga med, på senare år har det även märkts att de dör ut snabbare än vad de gjorde tidigare" (intervju 2). Då män i grupp kan betraktas som ett stort problem och att det framförallt kan förvärras när en även agerar anonymt och ofta i samband med alkohol så krävs det att det egna jaget står emot det kollektiva jaget. Att även anonymiteten har minskat i resultat av hårdare bevakning och ett förbud mot maskering under matcher och att gemene person tar större ansvar i vad som händer på en fotbollsarena har öppnats upp mer, och fotbollsmatcherna är mer ordnade (SVT 2016).

5.0 Fotboll och maskulinitet

Det som för supportrar tillsammans är delandet av kärleken för laget och hur de brinner för fotboll. Detta kan skapa en otrolig gemenskap där en under en fotbollsmatch kan associera med hela arenan, alla har här samma mål i sikte, att heja fram sitt lag till seger. Även motståndarnas supportrar och fans dras med i denna gemenskap, även om de håller på ett annat lag. Dock så är det ingen som förnekar den stora klyftan som finns under matcherna där män är stort överrepresenterade gentemot kvinnor. Vid frågan om hur fördelningen ser ut mellan könen svarade nästan alla mina informanter att de tror att det är ungefär 70 % män och 30 % kvinnor (undantaget var Erik som trodde att det var 90 % män och 10 % kvinnor). Detta för även David Russell fram i antologin *Football Cultures and Identities* (1999) där de beskriver den underrepresentation bland supportrar i den engelska supporterulturen.

Over the last decade, woman have certainly come to play a far larger role – although still very much a minority one – in the football world. Recent surveys would suggest that between 10-15 per cent of fans are women. (Russell 1999:18)

Detta manifesteras inte enbart på läktaren utan även för spelare där damfotbollen näst intill suddas ut i kontrast till herrfotbollen. Under 2017 gick Danmarks damlandslag ut i strejk då de ansåg sig vara missgynnande eftersom de inte fick ett avtal av det danska fotbollsförbundet (DN 2017). Detta följdes även upp av det svenska damlandslaget som de inte heller hade fått något avtal av det svenska fotbollsförbundet. Vad grundar sig då denna obalans i könsfördelning på fotbollsmatcher? Tidigare i uppsatsen har jag definierat begreppet supporter och vad det innebär och förväntas av en i rollen som supporter. Att en ska vara aktiv, dedikerad och hängiven till sitt lag. Dessa attribut är inte något enbart män kan ha, men på en fotbollsarena kan så framstå där männen är stort överrepresenterade och framförallt i klacken där supporterarna oftast står är klyftan än större. Under den observation som jag genomförde var supporterbussen mer extrema än de siffror som uppgivits av mina informanter. Där var det näst intill enbart män och enbart ett fåtal kvinnor som färdades med bussen. Rollen som supporter grundar sig i att den är skapat ur en manlig norm och även hela sporten för den delen. Russell bygger vidare sitt argument kring mansdominansen inom fotboll där han skriver hur:

There can be no argument that the game has always been a decidedly male preserve and a location for the expression of, and experimentation with, a variety of masculine identities. Many of the emotions and attitudes expressed within football

accord closely to a cluster of characteristics often considered to represent 'true masculinity'. (Russell 1999:17).

Supportern blir med denna definition näst intill synonymt med maskulinitet och kvinnan hamnar i en sekundär roll som inte tillåts eller förväntas ta plats som supporter. Russell går vidare med att beskriva hur kvinnans roll har blivit tilldelad en mer traditionell roll som "guardians of male morality" (Russell 1999:18f) då de betraktas som en del i nedtrappning av våld på arenan som har resulterat i att fler kvinnor går på fotbollsmatcher än tidigare. Dock höjer detta frågan som informanten Tobias resonerade kring om vad som resulterade i vad. Går fler kvinnor på fotbollsmatcher då våldet och farligheter kring fotbollsmatcher minskat, eller har våldet minskat för att fler kvinnor går på fotbollsmatcher? "Det blir som frågan om vad som kom först, hönan eller ägget? (Intervju 2).

Kvinnor har uteslutits från sporten och dess supporterkultur då den betraktas som farligt och våldsamt vilket de inte enligt samhällets normer skall hållas undan ifrån. Däremot är detta något som männen kan ta stor del av då de förväntas söka dessa farligheter och den rådande maskulinitetsnormen talar för hur en supporter skall visa aggressivitet i sitt stöttande av laget. Informanten Anders beskriver exempelvis hur han "har lite hetare temperament när jag går på fotboll, lite aggressivare i mitt språk och i mitt beteende" (Intervju 5).

För att återkoppla till Erving Goffmans teorier kan fotbollsarenan som scen betraktas som öppen enbart för de våldsamma och farliga. Kvinnan som inte uppfattas uppfylla dessa krav får inte beträda scenen då de ska "skyddas". Dock är det intressant med hur fotbollsarenan definieras. Den kan framställas som en plats där män tillåts vara våldsamma och aggressiva, men samtidigt kan den ge utrymme för mannen att visa känslor som han normalt inte tillåts visa. Det är inte ovanligt att se män gråta under fotbollsmatcher och visa sig sårbar på ett sådant sätt som samhällets normer inte tillåter. David Russell skriver hur arenan även blir en trygg plats för män, där de tillåts uttrycka sina känslor. Han skriver hur:

However, the game has also always been the site for the safe and controlled expression of a range of softer emotions which can rarely be expressed in the wider culture. Many male fans will admit to crying at particularly important games, while the tears of Bobby Charlton and Paul Gascoigne in the World Cups of 1966 and 1990 respectively, generally won them affection rather than contempt. (Armstrong & Giulianotti 1999:17)

Så hur motiveras då den så kallade fara som gör att kvinnorna inte förväntas gå på matcher? Att kvinnor skräms genom medias nyhetsrapportering om alla dess farligheter som inträffar under fotbollsmatcher så är samma farliga plats, en plats där mannen tillåts vara sårbar. Då skulle en annan motivering till kvinnans exkludering vara att de skulle kunna ses som att de hotar att ta över uppmärksamheten från huvudrollen, vilket vill säga den manlige supportern. De upplevs som ett hot mot den etablerade huvudrollen och trycks därmed trycks de undan och får nöja sig med att vara bakom scenen eller möjligtvis medverka som statist, vilket skulle kunna liknas med att sitta på familjeläktaren eller se matchen någon annanstans. Med denna metafor som kvinnan som statist framkommer de som mer passiv i sin kärlek och passion för fotbollslaget, vilket då fråntar dem karaktärsdragen för vad en supporter är. På detta sätt framstår kvinnan som mer ointresserad av sporten och matchen, vilket förstärks igenom att de ofta sanktioneras på sådant sätt att de inte är supportrar. Supporterskap och maskulinitet blir sammanflätat och den ena kopplas samman med den andra. På så sätt blir Libby Darlison citat högst passande där hon poängterar "if women want to play the game, they are going to have to play it by male rule" (Darlison 1983:38). Männens företräde i tolkningen av spelet och dess supporterskap. Aggressiviteten är något som associeras med manlighet och med hjälp av sportens historia och media, skapas en bild av fotbollens positiva inställning till ett sådant beteende. Lois Bryson skriver hur "key features of sport are the linking of maleness with highly valued and visible skills and with the positively sanctioned use of aggression/force/violence" (Bryson 1987:357). Detta skapar ett dilemma för kvinnliga supportrar då de står mellan valen att tävla på männens termer, vilket i sig bygger vidare på den grund som sporten står på som är baserat på maskulina värderingar. Det andra alternativet är att inte ingå i tävlingen alls vilket bekräftar de stereotyper att kvinnor saknar de kvalitéer som behövs av supportrar eller atleter för den delen (Bryson 1987:358f).

Dessa stereotyper spelar ofta ut sig på matcher där informanten Jens berättar hur hans vän, som varit Hammarbysupporter sedan barnsben, ofta får frågan om det är hennes första match, och vem hon går på matcher med. Det förväntas att hon inte går på matcher på eget bevåg, utan att hon blivit medtagen av en manlig vän eller pojkvän (Intervju 3). Att få tillgång till flow, behövs det att individen lyckas göra aktiviteten njutbar. För att uppnå krävs det en fullhjärtad satsning från individens sida. Vilket exemplet ovanför visar att kvinnor inte tillåts göra (Heinonen 2000:156).

6.0 Medias syn på supporterkultur

Jag var ärligt talat rädd att någon skulle kasta en sten i huvudet på mig eller slänga en handgranat mitt bland oss. Det scenariot kändes tänkbart utifrån den rådande stämningen. (Salihu 2015)

Detta stycke är utplockat ur den starkt omdiskuterade krönika som Diamant Salihu skrev för Expressen våren 2015 i samband med en Hammarby match. Här beskrivs fotbollsmatchen som en krigszon där våld och hat är det enda som förekommer vid fotbollsmatcher (Salihu 2015). Det var många som efter denna krönika svarade till Salihu om hur det han framför inte stämmer och hur det är förkastligt att dra de antagningarna när en enbart varit på två stycken hemmamatcher under en 8 års period. Björn Enjebo svarar exempelvis hur denna artikel skadar supporterkulturen än vad den gynnar den (Enjebo 2015). För personen som inte är insatt i hur den svenska supporterkulturen ser ut kan en artikel så som denna bygga upp en bild av fotbollsmatcher som otrygga och direkt hotande. Detta resulterar i att många inte vågar gå på fotbollsmatcher, medan andra blir motiverade av det. Den roll som supportern förväntas gå in i påverkas av den samhälleliga normen av hur en supporter tycks bete sig. Ett inkluderande kan då skapas för den som anammar detta beteende, medan ett exkluderande för den som inte anses passa in i denna roll. För framförallt kvinnor och barn blir resultatet av en artikel som Salihus skrev ett klart tecken att fotbollsarenan inte är en plats för dem. De betraktas av samhället att inte passa in i rollen, där de även får en bild av att fotbollsmatchen består av farligheter och våld. För män däremot kan detta accepteras då mannens beteende ofta inkluderar ett våldsamt agerande och sökande efter farligheter. Hur påverkar då artiklar som den Salihus skrivit synen på rollen som supporter och hur supportern förväntas agera?

Media hjälper till att förstärka normen av en fotbollssupporter som våldsam, vulgär och rent av farlig där en majoritet av samhället därefter påverkas i deras bild av sporten fotboll och till dess supportrar. Denna rädsla för att besöka en fotbollsarena eller stöta på supportrar på en bar påverkar en stor mängd människor som väljer att se matchen hemma istället, eller rent av sluta följa sporten. Rädslan blir en verklighet som till stor del påverkas av den media som bygger upp en skrämselfpropaganda för fotbollskulturen.

I inledningen av uppsatsen nämnde jag hur det ofta inträffar flertalet fotbollsskandaler per säsong där personer tar sig in på planen, bråk brister ut och glåpord flyger mellan lagets supportrar. Dessa incidenter blommar då ofta ut och skapar en väldig debatt i media där supporterkulturen ofta exkluderas. De som drabbas av detta är inte bara de som inte längre vågar

gå på fotbollsmatcher längre, utan även de supportrar som byggs upp till att bli något farligt och våldsamt. Rollen som supporter byggs om. Den blir inte längre definierad som en passionerad och hängiven karaktär, utan någon som orsakar problem och förstör. Attributen av en supporter inkluderar inte längre alla, utan blir en roll som inkluderar män och utesluter kvinnor. Själva problemet är dock inte att det rapporteras om fotbollsskandaler och otrevligheter i samband med matcher, utan den distans som existerar mellan journalisten och händelsen (matchen).

Detta går att koppla an till Cornel Sandvoss bok *A game of two halves* (2004) där han beskriver innebörden av den direkta erfarenheten och hur hans informanter berättar hur deras intryck från att vara på arenan är ofta vitt skiljt från vad de ser på TV:n. Han skriver hur "Following football's televisual representation, fans do not consume the game, but an image of the game" (Sandvoss 2004) där han refererar till skillnaden av att se en fotbollsmatch via en TV gentemot att se matchen live på arenan. Det finns en distans mellan att uppleva alla de känslor en upplever under en fotbollsmatch, och framför en TV eller en radio eller via liverapporter. På samma sätt kan då möjligtvis medias perspektiv presenteras, att det är en bild av matchen, en del av det hela och inte matchen i dess helhet. Denna bild når ut till många fler människor än den helhetsupplevelse som att vara på arenan kan och påverkar huruvida människor upplever en fotbollsmatch. Sandvoss går vidare till att referera till Greg Philo som skriver hur:

that direct experience can have a crucial influence on how new information from the media is understood. Such direct contacts together with political culture, class experience, process of logic, and comparisons made between accounts, were the most important factor in relations between perception and belief. (Sandvoss 2004: 143)

Utan den direkta erfarenheten påverkas ens relation till händelsen så som en fotbollsmatch. Att en får en bild av media som visar vad som har hänt, där det möjligtvis inte visas på den atmosfär som skapats av supportrar och inblicken i hur det är att gå in i rollen som fotbollssupporter förloras. Att betrakta fotboll via media ger dig inte samma ingång i supporterrollen då du inte har samma publik eller scen så som på en arena.

En stor del av hur fotboll och supporterkulturen därtill har förändrats är den nyhetsrapportering av media som öppnat upp för en mer bred bild av hur det är att gå på en fotbollsmatch. Johan Orrenius skrev en artikel som svar till alla den nyhetsrapportering kring "högriskmatcher" där det budskapet visar klart och tydligt att det är farligt att gå på fotboll. Han skriver istället hur roligt det varit på matchen och försökte reda ut det missförståndet att det blir slagsmål på arenan.

(Orrenius 2007). Artiklar så som dessa är inte bara viktiga för att de kritiserar hur media beskriver och målar upp supporterkulturen som något ont och farligt. Den rubbar även på den rådande normen om att fotboll enbart är en sport för män att njuta av. Genom att lösa upp den stereotyp som så länge existerat att en fotbollsarena är inget en ska besöka då du kan utsättas för våld och farligheter där, luckras sedan bilden av supportrar upp som de farliga och aggressiva männen som vill slåss. Därigenom kan en på sådant sätt som Orrenius gjorde med denna artikel skapa en ny norm där alla faktiskt tillåts besöka arenor och stödja sitt lag. För de som drabbas värst av artiklar som bygger upp en nidbild av supportrar som farliga är kvinnor då det är dem som inte tillåts gå längre.

7.0 Sammanfattning

Klockan slog precis halv 11 när bussen anlände tillbaka till Stockholm. De som satt bredvid mi på bussen berättade hur trötta de var och att de mestadels var sugna på att få komma hem och sova. Att kliva av bussen innebar ett utträde från rollen som fotbollssupporter till det civila. Vi var nu tillbaka på Gullmarsplan, och även tillbaka i de roller vi haft innan vi klivit på bussen på morgonen. Det sjöngs inte längre några sånger eller ramsor. Ölen var uppdrucken eller nedstoppad i väskan. Nu var skådespelet färdigt och det var enbart scenkostymen som fanns kvar hos supportrarna i de grönvita halsdukar och mössor. Det roll som vi sett växa fram under resans gång var nu förvarad bortom publiken. Supporterrollen hade nu gått backstage. Samtidigt trädde det civila jaget fram och beteendet som vi möts av på morgonen innan vi klivit på bussen var nu tillbaka. Personer gick i sina grupper åt diverse håll och höll samtalen på en mer lågmäld nivå och förvarar nu supporterrollen i ens backstage tills nästa fotbollsmatch då de sätter på sig scenkostymen och träder in i rollen som supporter åter igen.

Under uppsatsen har jag försökt besvara hur frågorna om hur en träder in i rollen som fotbollssupporter. Jag har talat om den scen som inte enbart är till för fotbollsspelarna, utan även för supportrarna som deltar i framträdandet. Jag gjorde liknelsen mellan fotbollsmatchen och teaterpjäsen där supportrarna går in i sin roll och framför sin karaktär jämsides med spelarna. Detta har framförallt manifesterats i den bortaresa som genomförts då individen har genomgått den långa resan där avstigande från bussen innebar att individen hade gått från civil till rollen som supporter. Det genomfördes genom att ett nytt normsystem etablerades där individernas beteende förändras och anpassas in i rollen som supporter. Bortaresan kan då ses som en lång repetition där individen genom sång, alkohol och socialiserande med vänner och bekanta tränas in i karaktären som supporter. Likt som med karneval så släpps samhällets hierarkier där graden av ens supporterskap inte påverkas av din socioekonomiska bakgrund utan definieras av ditt engagemang och kärlek för laget. Även om denna hierarki definieras på ens engagemang så är kvinnorna missgynnade gentemot männen då de enligt samhällets normer inte förväntas visa samma entusiasm eller engagemang för fotbollslaget så som männen gör. De tvingas slå sig in i ett mansdominerat fält där de tvingas ”tävla” på männens villkor. Medias rapportering kring supporterkulturen kan även ses som att den hjälper att förstärka den mansnorm som finns inom sporten. Medias rapportering om fotbollsmatcher har dock blivit bättre med de senare åren då de istället för att fokusera på våld och aggressivitet, mer beskriver den härliga atmosfär eller det vackra tifo som en fotbollsmatch kan åstadkomma.

Källförteckning

Tryckta källor

Darhson, Libby. 1983. The games and the place of women in Australian sport and society in the 1982 Commonwealth Games: A Retrospect. Australian Studies Centre: University of Queensland

Goffman, Eving 2014. Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik. Studentlitteratur, Stockholm

Russel, David 1999. "artikelnamn. Undertitel". I: *Armstrong, Gary / Giulianotti, Richard (red). Football cultures and identities*. Macmillan, Houndmills

Sandvoss, Cornel 2003. A game of two halves: football, television, and globalisation. New York: Routledge, London

Internetkällor

Bank, Simon 2015. "Tusentals skrek: 'Låt han dö'. Fy fan". *Aftonbladet*.
<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/kronikorer/bank/article21484102.ab> (Hämtad 2018-01-05)

Brenning, Patrik 2009. "Kommer att bli en krigszon". *Aftonbladet*.
<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/sverige/allsvenskan/article12043855.ab>
(Hämtad 2018-01-04)

Bryson, Lois 1987: "Sport and the maintenance of masculine hegemony". *Women's Studies Int Forum*, 1987 (Vol 10, Nummer 4): 349–360

Copa 90 2017. "How Football Stopped a War". *Copa 90*.
<https://www.youtu.be/n7GUCESwD3g> (Hämtad 2017-12-21).

DN 2017. "Bakgrund till danska spelarkonflikten med fotbollsförbundet". *DN*
<https://www.dn.se/sport/fotboll/bakgrund-till-danska-spelarkonflikten-med-fotbollsforbundet/>
(Hämtad 2018-01-02)

Enjebo, Björn 2015. "Sluta svartmåla hela supporterkulturen". *Aftonbladet*.
<https://www.aftonbladet.se/debatt/debattammen/sport/article20643718.ab> (Hämtad 2018-01-01)

Hayes, Alex 2007: "Didier Drogba brings peace to the Ivory Coast". *The Telegraph*.
<http://www.telegraph.co.uk/sport/football/international/2318500/Didier-Drogba-brings-peace-to-the-Ivory-Coast.html> (Hämtad 2017-12-21)

Heinonen, Herri 2000: "Fotboll, fans & flow". *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift*, 2000
(Vol 17, Nummer 3): 152–171

Orrenius, Johan 2007. "Det var en fantastisk fest – ni skulle varit där". *Expressen*.
<https://www.expressen.se/sport/fotboll/johan-orrenius-det-var-en-fantastisk-fest--ni-skulle-varit-dar/> (Hämtad 2018-01-04)

Palmgren, Nils 2014. "Rekordstödet – Hammarby har störst publik genom tiderna". *DN*.
<https://www.dn.se/sport/rekordstodet-hammarby-har-storst-publik-genom-tiderna/> (Hämtad 2018-01-04)

Salihu, Diamant 2015. "Tusentals skrek förolämpningar i kör". *Expressen*.
<https://www.expressen.se/kronikorer/diamant-salihu/tusentals-skrek-forolampningar-i-kor/>
(Hämtad 2018-01-02).

SVT 2016. "Skärpt maskeringsförbud till våren". *SVT*.
<https://www.svt.se/sport/fotboll/skarpt-maskeringsforbud-till-varen/> (Hämtad 2018-01-04)

Observation

29/10–2017 kl. 08.00–22.30 Stockholm-Sundsvall, Supporterbuss.

Intervjuer

1. Johan (Pseudonym)

Födelseår: 1988

Kön: man

Intervjudatum: 23/11–2017

Intervjuns längd: 48 minuter

Intervjun utförd av författaren.

2. Tobias (Pseudonym)

Födelseår: 1990

Kön: Man

Intervjudatum: 29/11–2017

Intervjuns längd: 35 minuter

Intervjun utförd av författaren.

3. Jens (Pseudonym)

Födelseår: 1995

Kön: Man

Intervjudatum: 29/11–2017

Intervjuns längd: 42 minuter

Intervjun utförd av författaren.

4. Erik (Pseudonym)

Födelseår: 1993

Kön: Man

Intervjudatum: 30/11–2017

Intervjuns längd: 42 minuter

Intervjun utförd av författaren.

5. Anders (Pseudonym)

Födelseår: 1991

Kön: Man

Intervjudatum: 30/11–2017

Intervjuns längd: 32 minuter

Intervjun utförd av författaren.

Bilagor

Intervjufrågor

- Hur kom du att bli supporter?
- Går du på många matcher under en säsong?
- Hur många bortamatcher åker du på?
- Vilka går du på match med?
- Vart i bussen brukar du sitta?
- Hur framkommer Hammarby i vardagen för dig?
- Dricker du alkohol i samband med match?
- Vad innebär det för dig att vara fotbollssupporter?
- Hur skulle du beskriva en fotbollssupporter för någon som aldrig tittat på fotboll?
- Klär du dig på ett speciellt sätt när du går på match? Skiljer sig det mellan hemmamatch och bortamatch?
- Hur är känslan när det är match? När kommer denna känsla? Skillnad på hemma och bortamatch
- Ser du någon skillnad i dig själv vid fotbollsmatcher?
- Finns det saker som är okej vid fotbollsmatcher eller bortaresor som annars inte skulle ses som okej?
- Ser du någon speciell hierarki vid fotbollsmatcher? På arenan, i klacken, på bussen?
- Vad är din syn på den ganska uppdelade fotbollskulturen där män är överrepresenterade?
- Hur förhåller du dig till medias begrepp om supporter?
- Skulle medias representation av supporterkulturen kunna vara en påverkan på vem som går på match?
- Skillnad på begreppen fan, supporter och huligan?